

**ZVEČER za
namakanje**

**ZJUTRAJ za
izkuhavanje**

pa je pranje gotovo!

pristanek. Ta iznajdba je še poskus, ki se je izkazal zelo nevaran. — Te dni so se vršile vaje italjanskih bojnih letal. Naenkrat je zaropotalo nad Rimom 300 aeroplanov. Leteli so iznad Rima v okolico nad vas, ki je bila nalašč za te vaje pozidana v afriškem slogu ter so jo obmetavali z bombami vseh velikosti ter strahotnih učinkov. Nove stavbe so bile na mah ruševina in ta uspeh je dokaz, kako dobro so izvežbani ter pripravljeni italjanski letalci. Na srečo v vasi ni bilo ljudi in letalci niso zadeli na odpor, ker sicer bi po priznani boječnosti ne bili porušili — vasil!

Največji cirkus na svetu. Čisto jasno je, da je največji cirkus doma v Ameriki, domovini celemu svetu znanega cirkusa Barnum in Bailey. Največji cirkus je danes celo združen z zadnjim, ki je bil leta 1906 celo v Mariboru in Ljubljani. Največji cirkus je bil ustanovljen od bratov Ringling in obstoje od leta 1884. Tedaj sta pričela brata v vsej skromnosti pod 27 metrov dolgim šotorom, z 22 konji in 11 vagoni brez drugih živali. Povzdiga je razvidna iz sedajne statistike, ki se glasi: 1600 nastavišencev, 735 konj in več nego tisoč drugih živali, katere prevažajo na potovanjih v 100 dvojnih vagonih. Pri podjetju so celo zaposleni zdravniki, živinozdravniki, zobozdravniki, pravniki in detektivji ter potujoči učitelji za 600 otrok, ki se vozijo s cirkusom. V posamezne šotore gre 15.000 ljudi. Letno obiščejo cirkus 4 milijoni oseb pri 400 predstavah in znaša vstopnina 6 milijonov dolarjev. Predno prispe cirkus v kak kraj, morajo napraviti statistiki polizvedbe glede premoženjskega stanja dotičnega mesta, bančnih podjetij, trgovcev, železnice ter cest in ali je računati na dovoljni obisk farmerjev iz okolice. V prejšnjih časih je korakal cirkus v mesto v 5 km dolgi paradi; to pa onemogoča danes avtomobilski promet. Vse živalske posebnosti v cirkusu so pristne. V ujetništvu se razmnožujejo le divje mačke, sloni in opice zelo redko. Ogromen kapital tiči v divjih zverinah, ker stanejo levi po 2400 do 6000, tigri 16.000, sloni 17.000, morski slon komad po 40.000.

Oboroženi učenci v ruskem mestu.

Iz Moskve javljajo, da je prišlo v Teikovem v okraju Schusi do izgrediv šolarjev. Učenci so se oborožili z bodali, nekateri celo z revolverji. Namestniki so pomorili svoje preveč nazadnjaške učitelje in eden je bil res tudi opasno ranjen z bodalom. Pokvarjena in podivjana mladež si je privoščila več napadov in sovjetska oblast jim ni bila kos. Boljševiška brezbožna setev že gre v klasje.

Iz gladijoče Kitajske. Nemeč, ki se je vozil po železnici iz Sibiriije v Korejo, je srečal na postaji Charbin misijonarja, ki se je vrnil iz groznih pokrajin lakote v dolini smrti Wei-bo in iz province Šan-si, Šen-Si in Kan-Su. Misijonarjevi lasje so bili snežno beli, akoravno so imeli še pred štirimi meseci rujavo barvo. Doživel je grozote: bedo, glad in druge strahote, kakoršnih ni najti nikjer drugje na svetu. Misijonar je zaupal Nemcu med drugim tudi to-le: Na Kitajskem se poteguje toliko generalov za oblast, da je na Kitajskem presneto malo ljudi, ki bi poznali po imenu le nekoliko teh vladoželjnejšev. Vsak, ki obljubi, da bo plačal, lahko postane general in zbira vojake po dragi volji. Milijoni Kitajcev so ogroženi od lakote, le malo kedo vpraša, kdo ga izžema in komu da služi. V zgoraj omenjenih kitajskih provincah se preživlja 20 milijonov ljudi od korenin in trave ter zrejo neizogibni smrti od lakote v oči. In ako popade enkrat lakota ljudi, jim ne preostane nič drugega, nego se izseliti z zadnjimi močmi. Za vsako delo in za vsako službo so izstradani na razpolago, samo da se preživijo. In iz teh do smrti izstradanih revežev rekrutirajo kitajski generali pustolovec svoje armade. Veliko kitajskih generalov prične z vojnimi pohodi po pokrajini, v kateri se ravno nahajajo. Vodijo svoje armade v smeri, v kateri se jim poljubi. Eden se bojuje tako dolgo, dokler še lahko preskrbi vojaštvo s prehrano, to se pravi, dokler ni dosegel krajev, ki so že v območju stradanja. Drugi beleži zopet tako dolgo uspehe, dokler vojaki ne zapazijo, da nima več denarja. V tem slučaju ne preostane vojakom ničesar drugega, kakor da vzamejo orožje in zapustijo poveljnika. Zberejo se v manjše čete in skrbijo

jo z ognjem in mečem za prehrano. Iz teh ljudi se ustvarjajo roparske bande, ki napadajo ter ropajo in so strah ter trepet kmečkega prebivalstva.

Pri nagnjenju k maščobi, protinu, sladkosti izboljšuje naravna »Franz Josefova« grenčica delovanje želodca in črevesa in z njeno pospeši prebavo. Raziskovalci na polju zdravniške vede o presnavljanju zatrjujejo, da so dosegli s »Franz Josefovo« vodo sijajne rezultate. »Franz Josefova« grenčica se prodaja v vseh lekarnah, drogerijah in specerijah trgovinah.

*

Povodnji.

Povodenj nastane na ta način, da prestopi voda bregove reke in se voda razlije po okolici. V deželah, kjer je podnebje suho in deževno, so razlivni rek stalna prikazen, s katero je treba računati.

Vzgleđi velikih rečnih povodenj.

Vzgleđ izstopa reke iz struge je severoamerikanski veletok Mississippi, ki preteče od izvira do izliva v morje 6.600 km, torej tako daleč kakor je na primer iz Berlina v indijsko glavno mesto Kalkuta. Namaka pokrajino, ki je sedemkrat tako velika kakor je Nemčija in veletok meče v morje na sekundo 18.800 kubikov vode.

Mississippi izstopa redno vsako leto iz struge in ga doslej niso mogli zaježiti, dasi izdajo na leto za vodoobrambna dela na stotine milijonov dol. Veletok je globok na mestih 45 m, a tudi njegove postranske reke so podvržene menjavanju glede vodnega toka. Pri reki Ohio je opaziti razliko med najvišjim in najnižjim stanjem normalno med 13—14 m, so pa tudi razlike med 19—20 m in februarja leta 1884 je bila celo dosežena višina 24,3 metrov. Dvig vode v Ohio se zgodi večkrat s tako naglico, da presenetli poplava celo železniške vlake. Na ta način se je pripetila leta 1913 ona edinstvena nesreča, da sta zadela na poplavljeni ravnini vlak in parnik. Sreča je še ta, da so omajene povodnji rek, ki se izlivajo v Mississippi od vzhoda, na meseca februar ter april, od reke Missouri, ki pride od zapada, pa na mesec junij. Le aprila leta 1927 je

nastopilo pomladno deževno vreme v 30 državah ameriške Unije istočasno in povrh se je še talil sneg. Ker je bil Mississippi v spodnjem toku že napolnjen z vodo, ni mogel prevzeti valovja stranskih rek, ki so porušile jeze in se razlile po pokrajini. Od posebno dragocenih bombaževih polj je prišlo pol milijona hektarjev pod vodo in od povodnji povzročena škoda je znašala 1 milijardo mark.

Traja celi mesec, predno napravi voda Mississippija pot od izvora do izliva in torej ni težavno organizirati glede nastopajočih povodenj stražno in obvestilno službo. Ravno radi vestnosti te službe so tudi pri največjih povodnjih smrtnih človeške žrtve le malenkostne.

Najhujša povodnja nesreča novejšee dobe je preplava kitajske reke Hwangho, takozvanega »rumenega veletoka«, ki je podrl leta 1853 jeze, preplaval gosto naseljeno dolino in si napravil nov izliv v morje, 450 km severneje od prejšnjega. Od leta 1853 do 1869 je utonilo radi poplav kitajske »rumene reke« 40 do 50 milijonov ljudi.

Vsled vodnega pritiska porušeni jezi.

Od povodenj, ki preplavijo obsežne ravnine, je ločiti one, ki povzročajo množino vode v lastni strugi, ki pa bukne z neugnano silo navzdol. Taki slučajji se dogajajo, ako se podre jez, ki je zapiral kako jezero, da izbojni voda v kratkem času in preplavi spodnjo ravan.

Leta 1919 je vlomil izbruh ognjenika Kloeet na velikem otoku Java odprtino v jez, ki je obdajal žrelo in v katerem se je že bilo nabralo močno jezero. Tekom par sekund je izbruhnilo 40 milijonov kubičnih metrov vode iz tega jezera, se pomešalo s pepelom in ta brozga je preplavila kavin nasade in pomorila 5500 ljudi.

Največja poplava te vrste v obljude-nem kraju se je pripetila 31. maja 1889. Poč pritiskom vode iz staljenega snega (18 milijonov kubičnih metrov) se je zrušil 20 km nad ameriškim mestom Johnstown jez. Vse, kar je bilo navzdol bobneči vodi v napotje, je bilo uničeno. Število človeških žrtev so cenili na 10 do 15 tisoč.

V Indiji se je odtrgal hrib in zasul dolina v višini 275 metrov. Voda ni mogla odteči in se je napravilo jezero s 453 milijoni kubične vsebine. Ko se je slednjič podrl vsled pritiska jez Gosa reke, je zletelo tekom štirih ur v dolino 283 milijonov kubikov vode. Sreča pri vsej tej povodnji je bila še ta, da ni zahtevala niti ene človeške žrtve.

Ohrambna sredstva.

Vsi dosedanji poskusi glede preprečenja povodenj so se izkazali kot nezadostni. Gotovo se je že posrečilo, posebno dragocene naprave obvarovati pred poplavo na ta način, da so odprli vodovju pot v manj obdelane pokrajine. Pri poplavi veletoka Mississippi leta 1927 je bilo težko ogroženo polmilijonsko mesto New Orleans. Površina valov, ki tečejo skozi mesto med jezi, je že bila dosegla po mestnih uli-

cah višino 12 metrov. Ker bi bil predor jeza porušil celo mesto, so razstrelili 29. in 30. aprila obrambne jeze s 4500 funti dinamita na kraju, ki je bil oddaljen od mesta 24 km. Voda se je razlila po manj vredni pokrajini in New Orleans je bil rešen. Taki slučajji so pa izjeme. Pri povodnji se je treba upirati na stražno službo in prebivalstvo obvestiti o naraščajoči vodi potom telefona.

Avgusta leta 1929 se je naenkrat raztalil v Indiji Kumdan ledenik, ki je popolnoma zaprl Shyo-dolino. Angleži so obvestili vse ogrožene kraje s pomočjo aeroplanov o 16 metrov visokem valovju, ki se je valilo naprej z neugnano silo 20 km na dolgo. Število človeških žrtev je bilo le neznatno.

*

Božja sodba.

Dvoboj smatrajo še danes kot božjo sodbo ne le divjaki, ampak tudi kulturni narodi. Da je naša trditev resnična, poslušajmo doživljaj, katerega pripoveduje Anglež dr. Holmes:

»Mudil sem se pred leti na raziskovalnem potovanju po notrajnosti Brazilije. Peljal sem se navzdol po reki Aragua, ki vali rumenkaste valove ob mejah pokrajin Matto Grosso in Goyar. So to nevarni kraji. Oba brega reke sta poraščena s pragozdi, po katerih kar mrgoli kač, reka je polna zahrbtnih vrtnicev ter globočin, ki so nevarne tudi čolnom. Povrh še pa pridejo divji Indijanci, edini prebivalci pragozdov, ki ogrožajo potnike z zastrupljenimi puščicami. Treba še omeniti, da hrani reka Aragua v blatu dragocene in na tržiščih zelo iskane brazilijanske dijamante. Radi dragocenih kamnov se podajajo v te kraje pustolovci iz vseh delov sveta, da bi poskusili v divjini srečo za dijamanti. So to drzni ljudje, pri katerih nista pritrjena v žepu nož ter revolver. V te pragozde ne pelje nobena železnica, ne brzojav, ne sega roka pravice, nikoli ne zabliči tje kak sodnik ali stražnik. In vendar so se združili ti nevarni ljudje v skupino, ki si je dala svoje lastne postave in ki sledi slepo izvoljenemu voditelju.

Ko sem taboril jaz v onih divjinah, je bil načelnik Španec, Ramon Navarro, pravi golijat po telesu, ki je razumel vzdržati postave z uprav železno roko. Kazni so bile stroge. Kdor je zagrešil kaj večjega, so mu zvezali roke ter noge in ga prepustili valovom reke Aragua. Tudi prestopki proti osebni lastnini so bili omejeni z zelo strogimi kaznimi.

V jutro po mojem prihodu so našli v gozdu ustreljenega ter izropanega iskalca dijamantov. Irca, O' Briena. Njegov tovariš mu je bil umrl in O' Brien se je odločil, da se bo vrnil nazaj na Irsko, ker je že zaslužil toliko, da bo lahko živel v domovini kot velik gospod. To bahanje mu je nakopal tudi smrt. Ker je zvedel Navarro, da sem zdravnik, me je prosil, naj bi pregledal ustreljenega. Mrtvi je ležal, kakor so ga bili našli, na obrazu. O'

Brien je bil ustreljen v hrbet in je morala nastopiti smrt takoj.

Kedo je bil zločinec?

Glede odgovora na to vprašanje nam je prihitela na pomoč izjava Mulata Sancheza, ki je povedal, da je videl včeraj Španca Alonza Pereira in njegovega tovariša Gomeza, ki imata skupno kočjo ob koncu naselbine, kako sta se podala v gozd na lov.

Napotila sva se v kolibo osumljene-ga, a nisva naletela nanj, ker je delal s tovarišem ob reki. Po kratkem iskanju sva slednjič le dobila oba. »He, Alonzo, pridi sem,« mu je zaklical načelnik. Ko je ta priveslal v spremstvu k bregu, mu je kratko rekel: »Ti si obdolžen, da si O' Briena umoril ter izropal. Kaj praviš k temu?«

»Kako? O' Brien je mrtev?« je odgovoril Pereira, a se mu je takoj pokazalo razburjenje na obrazu. »Kakopravek imam jaz s tem?«

»Kje si bil včeraj?«

»Jaz sem bil včeraj celi dan skupaj z Gomezom. Midva sva delala. Niti puške nisem rabil v zadnjem času. S polnim nabojem visi na steni v moji koči.«

Med tem razgovorom smo prišli mimo Pereirovega stana. Snel je puško z žreblja in jo ponudil Navarri v pregled. Ta jo je pregledal in zapazil, da manjka zgornja patrona v naboju in tudi po cevi so bile sledi, da je bil odan iz orožja pred kratkem strel.

»No, kaj praviš?«

»Ne razumem!« je odgovoril Pereira, ki je postal blede kot stena, »nekdo drugi se je moral poslužiti puške. Pri sveti Devici, jaz sem bil celi dan v Gomezovi družbi.«

»Jaz prisežem na to izjavo,« je izjavil tovariš Gomez.

»Si pa li tudi videl gotovo, da se je podal Pereira z orožjem v gozd?« se je obrnil Navarro do Mulata.

»To lahko potrdim s prisego.«

»Prisega proti prisegi,« je godrnjal Navarro, »zbor iskalcev dijamantov bo sodil o zadevi.«

Vrnil sem se z načelnikom in opazil, da je bil zamišljen.

Prekinil sem slednjič molk in vprašal:

»Kaj misliš o slučaju?«

Navarro je skomiznil z ramo.

»Težko je kaj reči. Poznam Pereira in Gomeza kot poštena človeka. Vidi pa, da tiči pohlep po hitrem obogatenu v vsakem človeku.«

Popoldne se je sestal zbor iskalcev dijamantov. Navarro je naslikal zločin, omenil sumničenja, ki govorijo proti Pereiri, a tudi povdaril njegovo dosedajne brezhibno življenje. Z obrazov sodnikov je bilo razbrati, da niso verjeli izpovedi Mulata.

Ko je načelnik končal, so bili sodniki enoglasno mnenja, da je treba ta slučaj prepustiti božji sodbi. Dvoboj med tožiteljem in obtoženim naj odloči.

Navarro je pritrdil razsodbi tovarišev s prikinom.

»Ali si pripravljen, se podvreči razsodbi?« je vprašal Pereiro.

»Da.« je odgovoril z odločnim gla-